

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΤΡΙΑ ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ

(Βασιλιάς Ἀνήλιαγος—Δολίττα—Τὸ Αἶνιγμα)

Ὁ στίχος τοῦ κ. Πολέμη ἔχει πολλές συμπάθειες στὸν καλὸ κόσμὸ τῆς κοινωνίας μας, καὶ τοῦτο εἶναι ἄσφαλτο δείγμα πὼς τὸ ἐξωτερικὸ τοῦ λοῦστρο σκεπάζει τὴν πιὸ ἀνούσια ποιητικὸφάνη ρομάντσα. Μιὰ τέχνη παιδικὴ δίνει τὸ τραγοῦδι τοῦ κ. Πολέμη, μιὰ ψεύτικη διακόσμηση, ἕνα μάτι ὄξω ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ αἴσθηση, μιὰ πλημμύρα γλυκανάλατης λεφτότητας, ἕνας ἀέρας σταγόνες σὰν ἄπ' ἀνεμιστήρι, μιὰν ἀχρωμὴ ἀντίληψη τῆς φύσης, μιὰν ἀτονία τῆς ἐμπνεύσης, πού εἶλε νὰ θλίβει τὸ ἁρμονικὸ βερνίκι τῆς ρίμας του, μιὰς ρίμας πού στά χέρι του κατάντησε φοβερός δυναστής τῶν νεύρων τοῦ κάθε ἀναγνώστη ἢ θεατῆ.

Ὁ «Βασιλιάς Ἀνήλιαγος» δὲν εἶχε φυσικὰ ἔλλογε λόγῳ νὰ γραφτῆ, παρὰ γιὰ τὸ μαστόρεμα καμιᾶς χιλιάδας καινούργιων στίχων τέτοιας ποιότητος. Ἡ παράδοση πού πήρε ὁ ποιητὴς γιὰ μῦθο τοῦ ἔργου του, στραγγαλιστικὴ ἀπὸ μέρος του, ξεζουμίστηκε χωρὶς νὰ βγάλῃ ἔστωντας καὶ μιὰν ἀ-

ληθινὴ δραματικὴ σκηνή. Μονάχα σὲ δύο μεριές τοῦ δράματος ξανοίγουμε κάποια ἀρχὴ γιὰ δράση—στὸ τέλος τῆς δευτέρας πράξης πού ὁ Ἀνήλιαγος μαθαίνει ἀπὸ τὸν πατέρα του τὴ φοβερὴ μοίρα του καὶ στὸ τέλος τῆς τρίτης πράξης πού ὁ Ἀνήλιαγος ξαγναντεύει τὸν ἥλιο—μὰ τοῦτο γίνεται τόσο ἄτεχνα καὶ χοντροβαλμένα, πού ὁ θεατῆς μαντεύει τὴν κατοπινὴ ἀδράνεια, γιὰτὶ κι αὐτὸ τὸ τέλος τοῦ ἔργου ἀκόμα σθύνει μετὰ στὴν ἀδράνεια τῆς δράσης.

Ἡ ὑπόθεση τοῦ «Βασιλιά Ἀνήλιαγος» μὲ τέτοιον τρόπο ξετυλίγεται: Πράξη πρώτη. Ἡ κερὰ Ρήνη, ἡ ἄμορφη ἀφέντρα τοῦ Κάστρου, ἀνταμώνει μιὰ νύχτα μὲς τὸ δάσο τὸν Ἀνήλιαγο, καὶ τὴν ἐσκλαβώνει ἡ ἀγάπη του.—Πράξη δευτέρα. Ὁ πατέρας τοῦ Ἀνήλιαγο, ὁ Βασιλιάς Τρίκαρδος, ἀποφασίζει νὰ πῆ τὸ μυστικὸ πού κυβερνᾷ τὴ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ του, στὸν ἴδιον τὸν Ἀνήλιαγο, ἀφηφώντας τὸ γραφτὸ τῆς Μοίρας, πὼς ὅποιος ἀπὸ φανερώση θὰ μαρμάρωσῃ, καὶ πρὶν τοῦ πῆ τοῦ δίνει τὸ θρόνο. Ὑστερα δηγιέται τὴν παράδοση, πὼς οἱ Μοῖρες τονὲ μοίρακων μόλις ἀντικρύση τὸν ἥλιο νὰ πεθάνῃ. Πάνου στὴ δῆγηση ὁ Τρίκαρδος μαρμαρώνει.—Πράξη τρίτη. Ἡ κερὰ Ρήνη ζουλεύει τὸν Ἀνήλιαγο μαθαίνοντας πὼς δὲ μένει πιστὸς στὸν ἔρωτά της. Ἡ Μοίρα, κρυμμένη σὲ εἰδὴ ζητιάνας τῆς δίνει τὴ συμβουλὴ, νὰ τὸν ἀποκομίσῃ μὲ βότκνο στὸ κάστρο τῆς ἴσα με τὴν αὐγὴ, καὶ ἔτσι ἀπὸ τὸ στόμα του τὸ ἴδιο θὰ μάθῃ τίς ἀπιστίας του. Τὴν αὐγὴ βλέπει ὁ Ἀνήλιαγος τὸν ἥλιο καὶ πεθαίνει.

Καθαρὰ φαίνεται πὼς ἡ πρώτη καὶ δευτέρα πράξη εἶναι ὁ πρόλογος τοῦ ἔργου. Τὸ δράμα εἶναι ἡ τρίτη. Γιατὶ στίς δύο πρώτες πράξεις μαθαίνουμε τὰ πρόσωπα καὶ τὴ μοίρα πού τὰ κυβερνᾷ. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ἀρχίζει τὸ ξετύλιμα. Ὡστε ὁ «Βασιλιάς Ἀνήλιαγος» εἶναι δράμα σὲ μιὰ πράξη, μὲ πρόλογον σὲ δύο. Δὲ λείπουν οἱ ρητορικοὶ λόγοι, οἱ μονόλογοι καὶ τὰ παραγεμίσματα. Οἱ στίχοι πού ἀπαγγέλει στὴν πρώτη πράξη ἡ Μοίρα, ἔχουν ὅλα τὰ χαρίσματα τῆς ἀτεχνῆς τέχνης τοῦ κ. Πολέμη. Θεουεώδικοι σὰν ταμποῦρλο, κούφιοι, δίχως οὐσία, κοινοτοπίας ἀνάγνωσμα, καὶ κόβουν τὴν πρώτη πράξη σὲ δύο κομμάτια δίχως λόγος. Ἀντιτεχνικὸ κι ἀντιδραματικὸ εἶναι τὸ τέτοιο φανέρωμα τῆς Μοίρας μέσα στὸ δράμα. Ἡ προσωποποίηση τοῦ ὑπερφυσικοῦ δείχνει τὴν ἀδυναμία τοῦ συγγραφέα. Γιατὶ ὁ δυνατὸς δραματικὸς—καὶ παράδειγμα οἱ Ἀρχαῖοι—φέρει τοὺς ἡρώεις τοὺς νὰ σκύβουν καὶ νὰ ὑπατάζονται στὴ Μοίρα, πού ὁ θεατῆς τὴ βλέπει μέσα στὴν ψυχὴ τους νὰ ἐνεργᾷ καὶ τὸ νοῦ τους νὰ πλανᾷ, δίχως νὰ τοῦ φανερώνεται μπροστὰ κάθε τόσο μέσα σὲ φόρεμα γυναικῆς κρατώντας τεράστια

ψαλίδια και κόβοντας ζωές, όπως στο έργο του κ. Πολέμη. Η τέτοια προσωποποίηση τὸ πολὺ πολὺ μπορούσε νὰ ταιριάξει σὲ θέατρο τοῦ Καρχαγιόζη. Μὰ ὁ κ. Πολέμης ἔδειξε καὶ με τοῦτο τὸ ἔργο του ἀλόμα πὼς εἶναι ἀληθινὰ ἀτό; του «Βασιλιάς Ἀνήλιαχος» καὶ πὼς γραφτὸ τοῦ εἶναι ἀπὸ τὴ Μοίρα νὰ μὴν ἀντικρύση ποτὲς του τὸν ἥλιο τῆς Τέχνης, τὸ θερμὸ, τὸ ζωγόνου, τὸν πλασταυργό.